

**การติดตามผลการบริการวิชาการ การรู้เท่าทันสื่อ
ของเด็กในพื้นที่เทศบาลตำบลพรหมโลก อ. พรหมคีรี จ. นครศรีธรรมราช**

**Monitoring Academic Service about ‘Media Literacy’ of Children in
the Phrommalok Municipal, Phrom Khiri District, Nakhon Si Thammarat Province**

ชนิดา รอดหนู*

Chanida Rodyoo

บทคัดย่อ

การวิจัยเพื่อติดตามผลการบริการวิชาการ เรื่อง การรู้เท่าทันสื่อ เป็นผลสืบเนื่องจากการบูรณาการบทเรียนในรายวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน ในหัวข้อการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) กับบริการวิชาการ เรื่องการรู้เท่าทันสื่อของคณะวิทยาการจัดการ เมื่อปี พ.ศ. 2554 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ติดตามและประเมินผลการลงพื้นที่บริการวิชาการ โครงการอบรมการรู้เท่าทันสื่อ ของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นำผลการวิจัยมาพัฒนาการให้บริการวิชาการในครั้งต่อไป และเพื่อดำเนินการตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย ในการให้บริการวิชาการที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน เสริมสร้างการเรียนรู้และการแก้ปัญหาชุมชน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ผลการวิจัยสรุปว่า กลุ่มตัวอย่างไม่ได้เปิดรับสื่ออย่างเหมาะสม เนื่องจากไม่ได้คำนึงถึงคำแนะนำ หรือการจัดเรตติ้งก่อนเข้ารายการ สาเหตุพื้นฐานตามแนวคิดการเปิดรับสื่อ (Media Exposure) ที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับละครเรื่อง “ดอกส้มสีทอง” นั้น สรุปได้ว่าเป็น ความอยากรู้อยากเห็น เพราะสังคมไทยสร้าง “กระแส” ให้กับละครเรื่องนี้ ไม่ว่าจะเป็นด้านบวกหรือด้านลบ ซึ่งเป็นผลให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น และต้องการติดตามจากผู้รับสารเพิ่มมากขึ้นและการศึกษาระดับการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้เท่าทันสื่อในระดับที่ 2 คือ ระดับความเข้าใจ (Comprehensive) หมายถึง สามารถรับรู้และเข้าใจในเนื้อหาของสื่อ รู้ลักษณะของสื่อตามบทบาทหน้าที่ ของสื่อในระบบสังคม ขอมริบแบบแผนการผลิตตามลักษณะทางวิชาชีพสื่อ รู้ความหมายตรงของสื่อ (Denotation) ที่แสดงให้เห็นชัดเจน

คำสำคัญ: การรู้เท่าทันสื่อ การเปิดรับสื่อ

* อาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Abstract

This research was integrated among lessons learn in the university, academic service in BE.2554 and research study. This is the qualitative research, using in-depth interviews. This research was aimed at studying how the trained students applied the knowledge about media literacy in their daily lives.

The research found that : The respondents did not have appropriate media literacy because they did not consider about rating system. The reason for media exposure of the drama “Doksomseethong” was curiosity. This was because this drama was the “Talk of the Town” in Thai society at that time. The media literacy in terms was categorized into 4 levels of audience’ s cognitive. It was found that the respondents were ranked in the second level ; namely, the comprehensive level. It means that they can recognize and understand in media content, know character of the role media, media function in society system. Besides, the respondents accept the traditional of production in media profession. They know the denotation of media that clearly express.

Keywords :Media Literacy Media Exposure

บทนำ

โครงการวิจัยเพื่อติดตามผลการบริการวิชาการ เรื่อง การรู้เท่าทันสื่อ เกิดจากการบูรณาการบทเรียนใน รายวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน ใน หัวข้อการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ซึ่งเป็นทักษะ ด้านวิชาชีพที่มีความจำเป็นกับผู้เรียนด้านการ สื่อสารมวลชน อีกทั้งยังเป็นศิลปะการใช้ชีวิตที่สำคัญ ของประชาชนในยุคปัจจุบัน ที่ข้อมูลข่าวสารและสารเทศมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น กับการ บริการวิชาการ เรื่องการรู้เท่าทันสื่อ ของคณะวิทยาการ จัดการ เมื่อปี พ.ศ. 2554 โดยผู้วิจัยเป็นวิทยากรให้ ความรู้กับผู้เข้าร่วมอบรม และได้รับความร่วมมือจาก นักศึกษาในรายวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการ สื่อสารมวลชนเป็นวิทยากรกลุ่ม

จากข้อมูลเบื้องต้นที่ผู้วิจัยนำองค์ความรู้มา ถ่ายทอดแก่นักศึกษาในรายวิชา และจากการบริการ วิชาการ ผู้วิจัยได้พบข้อสังเกตที่สำคัญประเด็นหนึ่ง กล่าวคือ ทั้งนักศึกษาในรายวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ การสื่อสารมวลชน และนักเรียนที่ได้รับการอบรมมี ความรู้เท่าทันสื่อในระดับน้อย และได้รับองค์ความรู้ จากห้องเรียนและการอบรมเป็นครั้งแรก ผู้วิจัยจึง ต้องการศึกษาดังผลการนำความรู้ที่นักเรียนได้จากการ อบรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาศักยภาพการ อบรมในโครงการปีต่อไป และเพื่อเป็นประโยชน์สูงสุด คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนพื้นที่ รับผิดชอบตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย

คำถามวิจัย

1. นักเรียนที่ได้เข้าร่วมโครงการอบรมการ รู้เท่าทันสื่อ ของคณะวิทยาการจัดการ ใน ปี 2554 เปิดรับสื่ออย่างเหมาะสมหรือไม่
2. นักเรียนที่ได้เข้าร่วมโครงการอบรมการรู้เท่า ทันสื่อของคณะวิทยาการจัดการ ในปี 2554 มี ความสามารถในการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อติดตามและประเมินผลการลงพื้นที่บริการ วิชาการ โครงการอบรมการรู้เท่าทันสื่อของ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช
2. เพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนาการให้บริการ วิชาการในครั้งต่อไป
3. เพื่อดำเนินการตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย ในการให้บริการวิชาการที่มีคุณภาพและได้ มาตรฐาน เสริมสร้างการเรียนรู้และการ แก้ปัญหาชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ติดตามผลการบริการวิชาการ การรู้เท่าทันสื่อของเด็กในพื้นที่เทศบาลตำบลพรหมโลก อ. พรหมคีรี จ. นครศรีธรรมราช” เป็นการวิจัยเชิง คุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชนใน เขตเทศบาลตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัด นครศรีธรรมราชถึงพฤติกรรมการรับสื่อ ความสามารถ ในการวิเคราะห์สื่อ ตลอดจนแนวทางการใช้สื่อให้เกิด ประโยชน์

นิยามศัพท์

การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)

หมายถึง ศักยภาพของบุคคลในการรับสารจาก สื่อมวลชนอย่างเหมาะสม และเป็นประโยชน์ ไม่ ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านลบกับทั้งตัวผู้รับสารเอง ครอบครัว และสังคม โดยศักยภาพดังกล่าวนี้ จะเห็น ได้จากความสามารถในการเข้าถึง เข้าใจ ตีความ และ ประเมินเนื้อหาของสื่อมวลชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดทฤษฎี

การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) เป็นแนวคิดที่สำคัญและได้รับการยอมรับในระดับสากล สถาบันการศึกษาในหลายประเทศที่พัฒนาแล้วได้บรรจุแนวคิดนี้เป็นรายวิชาหนึ่งของนักเรียน นักศึกษาดังแต่ระดับชั้นประถม เนื่องจากเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะได้รับอิทธิจากการนำเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชนในด้านลบมากที่สุด

สำหรับทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่จำเป็นนั้นได้มีการระบุไว้ดังนี้ (Center for Media Literacy, 2008 อ้างถึงใน บุญผา เหมศรีทองคำ, 2554)

1. ทักษะในการเข้าถึง (Access Skill) ทักษะนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมและมีประโยชน์ และสามารถทำความเข้าใจความหมายของเนื้อหาสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทักษะการวิเคราะห์ (Analyze Skill) ทักษะนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถตรวจสอบการเข้าใจ ออกแบบ ทั้งรูปแบบของเนื้อหาสาร โครงสร้างของเนื้อหาสาร และลำดับเหตุการณ์ของเนื้อหาสารรวมถึงสามารถใช้แนวคิดต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในการทำความเข้าใจบริบทของเนื้อหาสารที่นำเสนอ

3. ทักษะการประเมินเนื้อหาสาร (Evaluate Skill) ทักษะนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาสารไปยังประสบการณ์ส่วนบุคคลและทำการตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้อง คุณภาพและความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาร

4. ทักษะการสร้างสรรค์ (Create Skill) ทักษะนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถเขียนความคิดของพวกเขา โดยใช้ข้อความเสียงและ/หรือภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน รวมทั้งสามารถใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อสร้างสรรค์เนื้อหาของพวกเขา

5. ทักษะการมีส่วนร่วม (Participate Skill) ทักษะนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมหรือ

ปฏิสัมพันธ์ ซึ่งจะส่งผลมหาศาลในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

จากการศึกษาของเออิจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ (2540) ได้แบ่งระดับความรู้เท่าทันสื่อในด้านความรู้ ความคิด (Cognitive) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่

1. ระดับความตระหนัก (Awareness) ผู้รับสารสามารถรับรู้เนื้อหาสื่อตามที่เห็น ได้ยิน เพื่อตอบสนองอารมณ์ ความพึงพอใจ และเชื่อหรือยอมรับตามที่สื่อเสนอ

2. ระดับความเข้าใจ (Comprehensive) ผู้รับสารสามารถเชื่อมโยงเนื้อหากับองค์กรสื่อ และการทำงานตามแบบแผนวิชาชีพ สามารถเข้าใจรหัสสัญลักษณ์และความหมายของเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ

3. ระดับการวิเคราะห์ (Analyze) การตีความ (Interpret) ผู้รับสารสามารถวิเคราะห์ความเป็นวิชาชีพ และความเป็นธุรกิจขององค์กรสื่อมวลชนได้ สามารถตีความรหัสและความหมายของสื่อได้ทั้งนัยตรงและความหมายแฝง

4. ระดับการประเมิน (Evaluation) ผู้รับสารสามารถประเมินจุดยืนของสื่อมวลชนได้ตัดสินใจได้ว่าสื่อมวลชนมีความเชื่อมโยงกับอำนาจทางธุรกิจ และรู้ถึงอุดมการณ์ของสื่อ

แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ (Media Exposure)

การสื่อสารหรือการสื่อสารมวลชนมีอิทธิพลต่อมนุษย์มากน้อยเพียงใด โดยเป็นกลุ่มนักวิชาการที่มองว่าสื่อหรือสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อมนุษย์ไม่จริงเสมอไป เพราะมนุษย์นั้นมีความเป็นตัวของตัวเอง โดยสามารถเลือกรับข่าวสารเองได้ คนแต่ละคนมีโอกาสดที่จะรับข่าวสารจากแหล่งหรือผู้ส่งสารต่าง ๆ จำนวนมากมาย แต่ประชาชนมีเวลาและความสามารถที่จำกัด การจะรับสาร

จากแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งประชาชนมีความพอใจหรือไม่พอใจแหล่งข้อมูลหรือผู้ส่งสารต่าง ๆ แตกต่างกันไป ประชาชนจึงเลือกที่จะเปิดรับสื่อหรือเลือกที่จะใช้สื่อตามความพอใจหรือใช้สื่อตามความปรารถนาของตน ในการรับข่าวสารต่าง ๆ ผู้รับสารย่อมมีกระบวนการเลือกสรร (Selective Processes) ซึ่งแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ความต้องการความเชื่อ ทักษะและความรู้สึนึกคิด ฯลฯ ที่ไม่เหมือนกันของแต่ละบุคคล กล่าวได้ว่าบุคคลต่าง ๆ จะมีพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารแบบเฉพาะของตนเองซึ่งแตกต่างกันด้วยสาเหตุเกิดจากพื้นฐาน ได้แก่ (พีระ จิระ โสภณ, 2540, 30-50)

1. ความเหงา เพราะมนุษย์ต้องการมีเพื่อนไม่สามารถอยู่ได้เพียงลำพัง ต้องหันมาสื่อสารกับผู้อื่น สิ่งที่ดีที่สุดคือการอยู่กับสื่อ สื่อมวลชนจึงเป็นเพื่อนแก้เหงาได้และบางทีบางคนก็พึงพอใจกับการที่ได้อยู่กับสื่อมวลชนมากกว่าอยู่กับบุคคลด้วยซ้ำ เพราะสื่อมวลชนไม่สร้างแรงกดดันในการสนทนาหรือแรงกดดันทางสังคม

2. ความอยากรู้อยากเห็น เพราะเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ที่ต้องการจะรับรู้ข่าวสาร เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตนเอง ดังนั้นสื่อมวลชนจึงถือเอาจุดนี้เป็นหลักสำคัญในการเสนอข่าวสาร โดยเริ่มจากสิ่งใกล้ตัวก่อนไปจนถึงสิ่งที่อยู่ห่างตัวออกไป

3. ประโยชน์ใช้สอย มนุษย์แสวงหาข่าวสารและใช้ข่าวสารเพื่อประโยชน์ของตนเอง เพื่อช่วยให้ความคิดของตนบรรลุ เพื่อใช้ข่าวสารที่ได้เสริมบารมีให้ความบันเทิงแก่ตนเอง โดยจะเลือกสื่อที่ใช้ความพยายามน้อยที่สุด (Least Effort) และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนที่ดีที่สุด (Promise of Reward)

4. ลักษณะเฉพาะของสื่อสารแต่ละอย่าง สาเหตุจากตัวสื่อซึ่งมีลักษณะกระตุ้น มีส่วนชี้นำทำให้ผู้รับสารแสวงหาและได้ประโยชน์ไม่เหมือนกัน ผู้รับ

สารแต่ละคนย่อมจะเข้าใจในลักษณะบางอย่างที่จะตอบสนองความต้องการและทำให้ตนเองเกิดความพึงพอใจ ซึ่งกระบวนการเปิดรับข่าวสารนั้นประกอบด้วย

4.1 การเลือกสรรในการรับสาร

ปัจจัยในการสื่อสารที่มักจะมีการกล่าวถึงว่าเป็นตัวกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการสื่อสารไปยังผู้รับสารคือ กระบวนการเลือกสรร (Selective Process) ของผู้รับข่าวสารต่าง ๆ แม้ว่าจะได้รับการเตรียมมาอย่างพิถีพิถัน ใช้ผู้ถ่ายทอดที่มีความสามารถและความน่าเชื่อถือสูงหรือใช้สื่อที่มีประสิทธิภาพมากก็ตาม แต่ความสำเร็จของการสื่อสารต้องขึ้นอยู่กับผู้รับสารทั้งทางด้านความต้องการ ความเชื่อ ทักษะ ความรู้สึนึกคิดที่ไม่เหมือนกัน

4.1.1 การเลือกเปิดรับ/เลือกสนใจ

(Selective Exposure/Selective Attention) หมายถึง แนวโน้มที่ผู้รับสารจะเลือกสนใจหรือเปิดรับข่าวสารแหล่งใดแหล่งหนึ่งที่มีอยู่ด้วยกันหลายแหล่ง โดยบุคคลมักจะแสวงเพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่และหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ขัดแย้งกับความรู้สึนึกคิดของตนเอง

4.1.2 การเลือกรับรู้หรือตีความ

(Selective Perception) การรับรู้คือกระบวนการการตีความหมายสิ่งที่เราพบเห็นเป็นกระบวนการกลั่นกรองขั้นตอนมาเพื่อบุคคลเปิดรับข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งสารนั้นจะถูกรับรู้เป็นเจตนาารมณ์ของผู้ส่งสารทั้งหมด ผู้รับสารแต่ละคนอาจตีความหมายข่าวสารขึ้นเดียวกันเป็นสิ่งที่ผ่านสื่อมวลชนแตกต่างกันแต่จะตีความหมายเข้าใจเป็นต้น

4.1.3 กระบวนการเลือกจดจำ

(Selective Retention) การเลือกจดจำ คือบุคคลที่จะเลือกจดจำข่าวสารเฉพาะที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการทัศนคติของตนเองและมักจะลืมในส่วนที่ตนเองไม่สนใจหรือไม่เห็นด้วยกับความคิดของตน ดังนั้นการเลือกจดจำเนื้อหาของสารที่ได้รับจึงเท่ากับเป็นการเสริม

ให้ทัศนคติหรือความเชื่อเดิมของคนเรามีความมั่นคง
ยิ่งขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ยากขึ้น

ผลการวิจัย

1. พฤติกรรมการเปิดรับสื่อของกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของกลุ่ม
ตัวอย่าง ในประเด็นการให้ความสำคัญของการเลือก
เปิดรับสื่อที่เหมาะสม จากคำแนะนำ โดยการจัดเรตติ้ง
รายการก่อนนำเสนอเนื้อหา ซึ่งเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งใน
หลักสูตรการอบรมนั้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อตาม
ความต้องการส่วนตัว มากกว่าเปิดรับตามคำแนะนำหรือ
การจัดเรตติ้ง โดยเฉพาะละครเรื่อง “ดอกส้มสีทอง”
เป็นละครที่เหมาะสมสำหรับผู้ชมที่มีอายุมากกว่า 13 หรือ
18 ปีขึ้นไป หรือเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 13 หรือ 18 ปีควร
ได้รับคำแนะนำจากผู้ปกครอง แต่กลุ่มตัวอย่างบางส่วน
ที่มีอายุต่ำกว่า 13 ปี บางคนรับชมละครโดยไม่มี
ผู้ปกครองอยู่ด้วย หรือบางคนก็ชมกับเด็ก ซึ่งมีอายุน้อย
กว่าตนเองเสียอีก ซึ่งกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว ให้เหตุผลว่า
ส่วนใหญ่พ่อแม่ หรือผู้ปกครองจะนอนเร็วกว่าตน
เนื่องจากมีอาชีพทำสวนยางทำให้ต้องรีบเข้านอน และ
ตื่นในตอนดึก นอกจากนี้บางคน ให้เหตุผลว่า
มีโทรทัศน์อยู่ในห้องนอนส่วนตัว จึงสามารถเลือก
รับชมเนื้อหารายการประเภทใดก็ได้ตามความต้องการ

2. ความสามารถในการตระหนัก เข้าใจ การ วิเคราะห์ และการประเมินค่าสื่อ

2.1 ความตระหนักในเนื้อหา

การวัดระดับการรู้เท่าทันสื่อในขั้นนี้ เป็นการ
ให้กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามเกี่ยวกับใจความสำคัญของ
ละครเรื่อง “ดอกส้มสีทอง” ซึ่งเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งใน
หลักสูตรการอบรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่
สามารถจดจำ และอธิบายเนื้อเรื่องในแต่ละตอนของ

ละครได้ โดยสามารถระบุถึงพฤติกรรมของตัวละคร ว่า
ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด และอย่างไร ได้อย่าง
ละเอียด ครบถ้วน แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างมีความ
ตระหนักในประเด็นต่าง ๆ ที่ถูกนำเสนอในละคร
แตกต่างกัน เช่น บางคนไม่ชอบพฤติกรรมของนางเอก
“ฟ้า” ที่แสดงต่อแม่ บางคนคิดว่า “ฟ้า” น่าสงสารเพราะมี
ฐานะยากจน และบางคนคิดว่า การทะเลาะตบตี และคำ
ทอกลั่นของตัวละครในเรื่อง เป็นความรู้สึกสะใจเป็นต้น

2.2 ความเข้าใจในเนื้อหา

ระดับความเข้าใจในเนื้อหาสาร ผู้วิจัยออกแบบ
คำถามต่อขอดจากการวัดความตระหนักในเนื้อหา
กล่าวคือ เมื่อกลุ่มตัวอย่างสามารถจดจำเนื้อหาของละคร
ได้แล้วนั้น จะสามารถบอกถึงสาเหตุ ที่มาที่ไปของ
พฤติกรรมของตัวละครได้ด้วยหรือไม่ ซึ่งจากการศึกษา
พบว่า กลุ่มตัวอย่างสามารถบอกถึงสาเหตุการแสดง
พฤติกรรมต่าง ๆ ของตัวละครได้ แต่จะมีความคิดเห็น
แตกต่างกันไปในรายละเอียด เช่น กลุ่มตัวอย่างบางคน
ระบุว่า พฤติกรรมความก้าวร้าวที่ฟ้าแสดงต่อแม่ เป็น
เพราะตัวฟ้าเอง ที่มีนิสัยไม่ดีเอาแต่ใจตนเอง ไม่มีความ
กตัญญูรู้คุณ บางคนให้เหตุผลว่า เพราะแม่เลี้ยงลูกไม่
ถูก ตามใจมากเกินไป ทำให้ฟ้าเป็นคนเอาแต่ใจตนเอง
เป็นต้น

2.3 การวิเคราะห์เนื้อหา

ผู้วิจัยได้ออกแบบสัมภาษณ์ในขั้นนี้ โดยการให้
กลุ่มตัวอย่างตั้งคำถามจากข้อสงสัยที่เกิดขึ้นหลังการดู
ละครเรื่อง “ดอกส้มสีทอง” ในแต่ละตอน จำนวน 3 ข้อ
และพบว่ากลุ่มตัวอย่างตั้งคำถามจากการประมวล
เรื่องราวทั้งหมดที่ได้จากการดูละครเรื่องดังกล่าว แต่
อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ก็มุ่งตั้งคำถามไปที่
พฤติกรรมการแสดงออกของ “ฟ้า” หรือตัวเอกของเรื่อง

เท่านั้น เช่น ฟ้าเป็นคนสวย ทำไมไม่ตั้งใจเรียน จะได้ทำงานที่ตัวเองอยากทำ โดยไม่ต้องทำผิดศีลธรรม ฟ้าทำไมไม่รักคนที่เขารักและดีกับตัวเอง ทำไมฟ้าต้องแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับแม่มาขนาดนั้นเป็นต้น

2.4 การประเมินเนื้อหา

การวัดระดับความรู้เท่าทันสื่อในชั้นนี้ คือ การศึกษาความสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาสารไปยังประสบการณ์ส่วนบุคคลและทำการตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้อง คุณภาพของเนื้อหาละครเรื่อง “ดอกส้มสีทอง” ซึ่งแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุระหว่าง 10 – 15 ปี แต่ก็มีสามารถในการตัดสินใจถึงความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะประเมินว่าพฤติกรรมของตัวเอกในละคร “ฟ้า” นั้นเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และไม่ควรจะเลียนแบบ อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างยังไม่สามารถระบุถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการนำเสนอเนื้อหาในละครได้

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวไม่ได้เปิดรับสื่ออย่างเหมาะสม เนื่องจากไม่ได้คำนึงถึงคำแนะนำ หรือการจัดเรตติ้งก่อนเข้ารายการ และสาเหตุพื้นฐานตามแนวคิดการเปิดรับสื่อ (Media Exposure) ที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับละครเรื่อง “ดอกส้มสีทอง” นั้น สรุปได้ว่าเป็น ความอยากรู้อยากเห็น เพราะต้องยอมรับว่าสังคมไทยสร้าง “กระแส” ให้กับละครเรื่องนี้ ไม่ว่าจะเป็นด้านบวกหรือด้านลบ ซึ่งเป็นผลให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น และต้องการติดตามจากผู้รับสารเพิ่มมากขึ้น

ส่วนการศึกษาระดับการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่าง โดยอาศัยการแบ่งระดับการรู้เท่าทันสื่อในด้านความรู้ความคิด (Cognitive) 4 ระดับ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้เท่าทันสื่อในระดับที่ 2 คือ ระดับความเข้าใจ (Comprehensive) กล่าวคือ สามารถรับรู้และเข้าใจในเนื้อหาของสื่อ รู้ลักษณะของสื่อตามบทบาทหน้าที่ ของสื่อในระบบสังคม ยอมรับแบบแผนการผลิตตามลักษณะทางวิชาชีพสื่อ รู้ความหมายตรงของสื่อ (Denotation) ที่แสดงให้เห็นชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2540). การศึกษาสื่อมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากษ์ (Critical theory): แนวคิดและตัวอย่างงานวิจัย. กรุงเทพฯ : โครงการวิทยานิพนธ์ สำนักทฤษฎีวิพากษ์สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- _____. 2547. การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : ไสเออร์เพรส.
- _____. (2544). ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. กรุงเทพฯ : เอ็ดมันเพรสโปรดักส์.
- _____. (2545). โทททัศน์อำนาจแห่งความรู้สึกระ. กรุงเทพฯ : ออโอบ้าท์พรีนซ์.
- ทิพวัลย์ คงประพันธ์. (2542). ประเมินผลโครงการค่ายเยาวชนเท่าทันสื่อ (ระหว่างวันที่ 15 – 19 มกราคม 2542). กรุงเทพฯ : คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา. (2539). ความรู้เท่าทันสื่อมวลชน : การกิจของพลเมืองร่วมสมัย ในฐานันดรที่สี่จากระบบโลกถึงรัฐไทย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์วิชาการ.

พรทิพย์ เย็นจะบก. (2547). **การพัฒนางานองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อ : แนวคิด หลักการ และกรณีศึกษาการรู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพ**. กรุงเทพฯ : โครงการการพัฒนางานองค์ความรู้ การสื่อสารเพื่อสุขภาพสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พรทิพย์ เย็นจะบก. (2549). **เบญจทัศการรู้เท่าทันสื่อ : การสังเคราะห์องค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย**. เอกสารประกอบการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 6

_____. มปป. **ชุดสังเคราะห์องค์ความรู้ : โครงการพัฒนางานองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ :สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.).

_____. (2551). **สรุปผลการถอดบทเรียนกิจกรรม : การอบรมผู้นำกิจกรรมการรู้เท่าทันสื่อ; ค่ายครูและนักเรียนแกนนำการรู้เท่าทันสื่อ ; กิจกรรมขยายผลในโรงเรียนนาร่อง**. กรุงเทพฯ :โครงการการพัฒนางานองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย (2007 – 2008).

อดุลย์ เพียรรุ่งโรจน์. (2543). **การศึกษาแนวคิดเพื่อ กำหนดตัวแปรความรู้เท่าทันสื่อสำหรับการวิจัยสื่อมวลชน**. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชนคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อรรถพร กงวิไล. (2545). **รายงานการวิจัยเรื่องความรู้เท่าทันสื่อมวลชน ในการเปิดรับรายงานผลการสำรวจประชามติของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.

Baran , Stanley j. (2003). **Media education: literacy, learning and contemporary Culture**. Cambridge, UK : Polity.

Silverblatt , Art .(1995). **Media literacy : key to interpret media messages**. Westport:Comm.

Silverblatt ,Art.Jan & FinanBarBara.(1999). **Approaches to media literacy :**

Ahandbook.Armonk, Newyork : M.E.Sharpe.

Victor C. Strasburger& Barbara J. Wilson. (2002).**Children, Adolescents, & the Media**.Thousand Oaks, CA : Sage,